

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Факультет економічних наук

Кафедра управління земельними ресурсами

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор
Іщенко Н.М.

“10” серпня 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКОНОМІКА ЗЕМЛЕУСТРОЮ

Спеціальність: 193 «Геодезія та землеустрій»

Розробник

Завідувач кафедри розробника

Завідувач кафедри спеціальності

Гарант освітньої програми

В.о. декана факультету

Начальник НМВ

Перович Л.М.

Горлачук В.В.

Горлачук В.В.

Горлачук В.В.

Філімонова О.Б.

Калініченко В.І.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Економіка землеустрою	
Галузь знань	19 «Архітектура та будівництво»	
Спеціальність	193 «Геодезія та землеустрій»	
Спеціалізація (якщо є)	-	
Освітня програма	«Геодезія та землеустрій»	
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)	
Статус дисципліни	Вибіркова	
Курс навчання	5	
Навчальний рік	2019-2020 н.р.	
Номер семестрів:	Денна форма	Заочна форма
	9	-
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	4 кредита / 120 год	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	- лекції – 15 год., - практичні заняття – 30 год, - самостійної роботи – 75 год.	
Відсоток аудиторного навантаження	38%	
Мова викладання	Українська	
Форма проміжного контролю		
Форма підсумкового контролю	Залік	

1. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Економіка землеустрою»: формування у майбутніх фахівців теоретичних знань, умінь та практичних навичок у галузі економіки землеустрою.

Завдання дисципліни:

- опанування та засвоєння студентами науково-методичного, законодавчого та інституційного забезпечення формування економіки землеустрою;
- вивчення основних нормативно-правових актів та довідкових матеріалів, чинних стандартів, інструкцій та інших нормативно-правових документів у системі економіки землеустрою;
- опанування методами і технологіями землепорядного проектування, територіального та господарського землеустрою, планування використання та охорони земель;
- навчитись приймати ефективні управлінські рішення, що підвищують еколого-економічну ефективність землекористування;
- навчитись аргументувати вибір методів розв'язання спеціалізованих задач, критично оцінювати отримані результати та захищати прийняті рішення;
- навчитись визначати еколого-економічну ефективність використання земель;
- освоїти методики грошової оцінки земель, економічні механізми охорони земель і стимулювання раціонального землекористування;
- обґрунтовувати обмежений режим використання земель і обтяження прав на земельні ділянки.

Дисципліна «Економіка землеустрою» відноситься до дисциплін циклу професійної підготовки.

Передумови вивчення дисципліни: засвоєння таких дисциплін як управління земельними ресурсами, землеустрій та організація території, землепорядне проектування, земельний кадастр.

Очікувані результати навчання: студенти будуть знати теорію і практику економіки землеустрою; нормативну та законодавчу базу щодо розвитку економіки землеустрою; будуть володіти механізмом визначення плати за землю, оцінки земель, стимулювання раціонального землекористування, встановлювати обмежений режим землекористування.

В результаті вивчення дисципліни студент

має знати:

- теоретичні основи економіки землеустрою;

- механізм визначення економічної та екологічної ефективності використання земель;
- методику визначення грошової оцінки земель;
- інформаційне та організаційне забезпечення використання земельно-ресурсного потенціалу;
- методику визначення плати за землю, відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам;
- механізм встановлення обмежень у використанні земель і обтяження прав на земельні ділянки.

має вміти:

- формувати алгоритм ефективного використання земельних ресурсів;
- обґрунтовувати рішення щодо розміру плати за землю, грошової оцінки земель;
- розраховувати величину відшкодування збитків власникам землі і землекористувачам;
- впроваджувати рішення щодо обмеженого режиму землекористування.

Програмні компетенції

- фахові компетентності:

- 1) Знання основних нормативно-правових актів та довідкових матеріалів, чинних стандартів і технічних умов, інструкцій та інших нормативно-розпорядчих документів в професійній діяльності;
- 2) Знання сучасних технологічних процесів та систем технологічної підготовки геодезичного та землепорядного виробництва

- програмні результати навчання:

- 1) Знати теоретичні і практичні положення геодезії, вищої та інженерної геодезії, топографічного і тематичного картографування, складання та оновлення карт, дистанційного зондування Землі та фотограмметрії, землеустрою, оцінювання нерухомості і земельного кадастру. Вміти застосовувати знання на практиці;
- 2) Використовувати методи і технології землепорядного проектування, територіального та господарського землеустрою, планування використання та охорони земель, кадастрових знімачів та ведення державного земельного кадастру, критично оцінювати отримані результати та захищати прийняті рішення;
- 3) Розробляти проекти землеустрою, землепорядної і кадастрової документації із застосуванням теоретичних знань та методів управління земельними ресурсами

2. Програма навчальної дисципліни

Денна форма:

	Теми	Лекції	Практичні	Самостійна робота	Загальний обсяг
1	Земельні ресурси, їх склад, характеристика та особливості використання	-	2	9	15
2	Економічні відносини власності у землекористуванні	2	2	6	9
3	Ефективність і екологізація використання земель	2	2	6	9
4	Земельна рента як показник прибутковості землі	-	2	6	9
5	Плата за землю	2	2	6	12
6	Оцінка земель	-	2	6	9
7	Грошова оцінка земельних ділянок	2	2	6	12
8	Наукові основи формування землекористування	2	4	6	9
9	Інформаційне та організаційне забезпечення	-	2	6	9
10	Економічні механізми охорони земель і стимулювання раціонального землекористування	2	4	6	9
11	Відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам	2	2	6	9
12	Обмеження у використанні земель і обтяження прав на земельні ділянки та їх вплив на економіку землекористування	1	4	6	10
	Всього за курсом	15	30	75	120

3. Зміст навчальної дисципліни

3.1. План лекцій

№	Назва теми
1	Тема 2. Економічні відносини власності у землекористуванні 2.1 Економічна теорія власності на землю 2.2 Реформування земельних відносин 2.3 Регулювання ринку землі
2	Тема 3. Ефективність і екологізація використання земель 3.1 Ефективність землекористування та принципи її визначення 3.2 Система показників ефективності сільськогосподарського та несільськогосподарського землекористування 3.3 Оптимізація та екологізація землекористування
3	Тема 5. Плата за землю 5.1 Платність землекористування та її вплив на регулювання системи використання й охорони земель 5.2 Рента – основа встановлення розмірів плати за землю 5.3 Земельний податок 5.4 Економічні та правові основи функціонування орендних відносин у землекористуванні 5.5 Орендна плата за земельні ділянки і принципи її встановлення
4	Тема 7. Грошова оцінка земельних ділянок 7.1 Нормативна грошова оцінка земель сільськогосподарського призначення 7.2 Нормативна грошова оцінка земель населених пунктів 7.3 Нормативна грошова оцінка земель несільськогосподарського призначення (за межами населених пунктів) 7.4 Експертна грошова оцінка земельних ділянок
5	Тема 8. Наукові основи формування землекористування 8.1 Розміщення продуктивних сил і його вплив на організацію землекористування 8.2 Формування структури землекористування в регіональних програмах, 8.3. Розробка схем землеустрою адміністративно-територіальних одиниць 8.4. Розробка техніко-економічних обґрунтуваннях використання й охорони земель адміністративно-територіальних одиниць 8.5 Принципи і механізм формування сільськогосподарських землекористувань 8.6. Принципи і механізм формування несільськогосподарських землекористувань
6	Тема 10. Економічні механізми охорони земель і стимулювання раціонального землекористування 10.1 Землеохоронні заходи та їх економічна ефективність 10.2 Стандартизація і нормування у сфері охорони земель та відтворення родючості

	<p>грунтів</p> <p>10.3 Економічне стимулювання раціоналізації землекористування</p> <p>10.4 Обґрунтування системи сівозмін і землеохоронного комплексу</p>
7	<p>Тема 11. Відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам</p> <p>11.1 Класифікація збитків і засади їх відшкодування</p> <p>11.2 Порядок визначення збитків</p> <p>11.3 Юридична практика відшкодування збитків</p> <p>11.4 Методика визначення збитків власників землі та землекористувачів</p>
8	<p>Тема 12. Обмеження у використанні земель і обтяження прав на земельні ділянки та їх вплив на економіку землекористування</p> <p>12.1 Режимоутворювальні об'єкти та їх класифікація</p> <p>12.2 Види обмежень і обтяжень прав щодо використання земельних ділянок</p> <p>12.3 Збитки, зумовлені обмеженнями та обтяженнями і порядок їх визначення</p> <p>12.4 Земельні сервітути</p> <p>12.5 Емфітевзис та оцінка права користування ними</p> <p>12.6 Суперфіцій та оцінка права користування ними</p>

3.2. План практичних занять

№	Назва теми
1	Тема 1. Земельні ресурси, їх склад, характеристика та особливості використання 1.1 Характеристика земельних ресурсів України та їх розподіл за категоріями, власниками землі і землекористувачами. 1.2 Трансформація землекористування 1.3 Організація раціонального використання й охорони земель
2	Тема 2. Економічні відносини власності у землекористуванні 2.1 Економічна теорія власності на землю 2.2 Реформування земельних відносин 2.3 Регулювання ринку землі
3	Тема 3. Ефективність і екологізація використання земель 3.1 Ефективність землекористування та принципи її визначення 3.2 Система показників ефективності сільськогосподарського та несільськогосподарського землекористування 3.3 Оптимізація та екологізація землекористування
4	Тема 4. Земельна рента як показник прибутковості землі 4.1 Економічна природа рентних відносин 4.2 Види земельної ренти 4.3 Рентний характер земельних відносин у сільському господарстві 4.4 Земельна рента в населених пунктах та несільськогосподарських галузях
5	Тема 5. Плата за землю 5.1 Платність землекористування та її вплив на регулювання системи використання й охорони земель 5.2 Рента – основа встановлення розмірів плати за землю 5.3 Земельний податок 5.4 Економічні та правові основи функціонування орендних відносин у землекористуванні 5.5 Орендна плата за земельні ділянки і принципи її встановлення
6	Тема 6. Оцінка земель 6.1 Основні поняття і види оцінки земель 6.2 Природно сільськогосподарське районування як основа оцінки земель 6.3 Бонітування ґрунтів 6.4 Економічна оцінка земель 6.5 Законодавче забезпечення землеоцінних робіт
7	Тема 7. Грошова оцінка земельних ділянок 7.1 Нормативна грошова оцінка земель сільськогосподарського призначення 7.2 Нормативна грошова оцінка земель населених пунктів 7.3 Нормативна грошова оцінка земель несільськогосподарського призначення (за межами населених пунктів) 7.4 Експертна грошова оцінка земельних ділянок
8	Тема 8. Наукові основи формування землекористування

	<p>8.1 Розміщення продуктивних сил і його вплив на організацію землекористування</p> <p>8.2 Формування структури землекористування в регіональних програмах,</p> <p>8.3. Розробка схем землеустрою адміністративно-територіальних одиниць</p>
9	<p>Тема 8. Наукові основи формування землекористування</p> <p>8.4. Розробка техніко-економічних обґрунтуваннях використання й охорони земель адміністративно-територіальних одиниць</p> <p>8.5 Принципи і механізм формування сільськогосподарських землекористувань</p> <p>8.6. Принципи і механізм формування несільськогосподарських землекористувань</p>
10	<p>Тема 9. Інформаційне та організаційне забезпечення</p> <p>9.1 Інформаційна основа системи землекористування</p> <p>9.2 Облік кількості та якості земель</p> <p>9.3 Організація землепорядного забезпечення землекористування</p>
11	<p>Тема 10. Економічні механізми охорони земель і стимулювання раціонального землекористування</p> <p>10.1 Землеохоронні заходи та їх економічна ефективність</p> <p>10.2 Стандартизація і нормування у сфері охорони земель та відтворення родючості ґрунтів</p>
12	<p>Тема 10. Економічні механізми охорони земель і стимулювання раціонального землекористування</p> <p>10.3 Економічне стимулювання раціоналізації землекористування</p> <p>10.4 Обґрунтування системи сівозмін і землеохоронного комплексу</p>
13	<p>Тема 11. Відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам</p> <p>11.1 Класифікація збитків і засади їх відшкодування</p> <p>11.2 Порядок визначення збитків</p> <p>11.3 Юридична практика відшкодування збитків</p> <p>11.4 Методика визначення збитків власників землі та землекористувачів</p>
14	<p>Тема 12. Обмеження у використанні земель і обтяження прав на земельні ділянки та їх вплив на економіку землекористування</p> <p>12.1 Режимоутворювальні об'єкти та їх класифікація</p> <p>12.2 Види обмежень і обтяжень прав щодо використання земельних ділянок</p> <p>12.3 Збитки, зумовлені обмеженнями та обтяженнями і порядок їх визначення</p>
15	<p>Тема 12. Обмеження у використанні земель і обтяження прав на земельні ділянки та їх вплив на економіку землекористування</p> <p>12.4 Земельні сервітути</p> <p>12.5 Емфітевзис та оцінка права користування ними</p> <p>12.6 Суперфіцій та оцінка права користування ними</p>

3.3. Завдання для самостійної роботи

Теми доповідей

1. Характеристика земельних ресурсів України та їх розподіл за категоріями, власниками землі і землекористувачами.
2. Трансформація землекористування.
3. Організація раціонального використання й охорони земель.
4. Економічна теорія власності на землю.
5. Реформування земельних відносин.
6. Регулювання ринку землі.
7. Ефективність землекористування та принципи її визначення.
8. Система показників ефективності сільськогосподарського та несільськогосподарського землекористування.
9. Оптимізація та екологізація землекористування.
10. Економічна природа рентних відносин.
11. Види земельної ренти.
12. Рентний характер земельних відносин у сільському господарстві.
13. Земельна рента в населених пунктах та несільськогосподарських галузях.
14. Платність землекористування та її вплив на регулювання системи використання й охорони земель.
15. Рента – основа встановлення розмірів плати за землю.
16. Земельний податок.
17. Економічні та правові основи функціонування орендних відносин у землекористуванні.
18. Орендна плата за земельні ділянки і принципи її встановлення.
19. Основні поняття і види оцінки земель.
20. Природно сільськогосподарське районування як основа оцінки земель.
21. Бонітування ґрунтів.
22. Економічна оцінка земель.
23. Законодавче забезпечення землеоцінних робіт.
24. Нормативна грошова оцінка земель сільськогосподарського призначення.
25. Нормативна грошова оцінка земель населених пунктів.
26. Нормативна грошова оцінка земель несільськогосподарського призначення (за межами населених пунктів).
27. Експертна грошова оцінка земельних ділянок.

28. Розміщення продуктивних сил і його вплив на організацію землекористування.
29. Формування структури землекористування в регіональних програмах, схемах землеустрою і техніко-економічних обґрунтуваннях використання й охорони земель адміністративно-територіальних одиниць.
30. Принципи і механізми формування сільськогосподарських і несільськогосподарських землекористувань.
31. Інформаційна основа системи землекористування.
32. Облік кількості та якості земель.
33. Організація землевпорядного забезпечення землекористування.
34. Землеохоронні заходи та їх економічна ефективність.
35. Стандартизація і нормування у сфері охорони земель та відтворення родючості ґрунтів.
36. Економічне стимулювання раціоналізації землекористування.
37. Обґрунтування системи сівозмін і землеохоронного комплексу.
38. Класифікація збитків і засади їх відшкодування.
39. Порядок визначення збитків.
40. Юридична практика відшкодування збитків.
41. Методика визначення збитків власників землі та землекористувачів.
42. Режимоутворювальні об'єкти та їх класифікація
43. Види обмежень і обтяжень прав щодо використання земельних ділянок
44. Збитки, зумовлені обмеженнями та обтяженнями і порядок їх визначення
45. Земельні сервітути
46. Емфітевзис і суперфіції та оцінка права користування ними

Критерії оцінювання та засоби діагностики підготовки доповіді

- оцінка “відмінно” — студент повно і всебічно розкриває тему, винесену на самостійне опрацювання, вільно оперує поняттями і термінологією, виявляє глибокі знання джерел, має власний погляд з приводу актуальності теми і може це аргументувати;
- оцінка “добре” — загалом рівень знань відповідає викладеному вище, але мають місце деякі упущення при виконанні завдань, винесених на самостійне опрацювання, обґрунтування неточні, недостатньо висвітлені;
- оцінка “задовільно” — студент розкриває тему в загальних рисах, винесену на самостійне опрацювання, розуміє її суть, намагається робити висновки, але при цьому припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно та не послудовно;
- оцінка “незадовільно” — студент не в змозі розкрити тему, не розуміє її сутності, не може зробити висновки, а тому відповідь неправильна.

Розподіл балів за результатами оцінювання підготовки доповіді

Критерії оцінювання	Бали
Демонструє знання за обраною темою, логічно викладає матеріал, проявляє творчу розумову діяльність	1
Аргументує відповіді на питання, наводить приклади, аналізує ситуації, посилаючись на джерела інформації.	2
Формує власну думку і робить обґрунтовані висновки за обраною темою.	2
Разом:	5

Методичне забезпечення

1. Опорний конспект лекцій з курсу
2. Словник термінів
3. Пакет тестових завдань
4. Теми доповідей для самостійної підготовки
5. Контрольні роботи
6. Пакет іспитових білетів
7. Рекомендована базова і додаткова література з курсу

5. Форми і методи контролю успішності студентів

Для ефективної перевірки рівня засвоєння студентами знань, умінь та навичок з навчальної дисципліни «Автоматизація в землевпорядкуванні» використовують різні методи і форми контролю.

Викладач застосовує наступні **методами контролю**: усний, письмовий контроль.

Усний контроль (усне опитування). Це найпоширеніший метод у навчальній практиці. Його використання сприяє опануванню логічним мисленням, виробленню і розвитку навичок аргументувати, висловлювати свої думки грамотно, образно, емоційно, обстоювати власну думку. Здійснюють його на семінарських, практичних заняттях під час опрацювання питань до змістових модулів та підготовки доповідей за власно обраними темами.

Усне опитування передбачає таку послідовність: формулювання запитань (завдань) з урахуванням специфіки предмета і вимог програми; підготовка студентів до відповіді та викладу знань; коригування викладених у процесі відповіді знань; аналіз і оцінювання відповіді.

Для усної перевірки викладач застосовує основні, додаткові й допоміжні запитання. Основні запитання передбачають самостійну розгорнуту відповідь (наприклад, запитання семінарського заняття), додаткові – уточнення того, як студент розуміє певне питання, формулювання, формулу тощо, допоміжні – виправлення помилок, неточностей. Усі запитання мають бути логічними, чіткими, зрозумілими і посилюваними, а їх сукупність – послідовною і системною.

Письмовий контроль. Його метою є з'ясування в письмовій формі ступеня оволодіння студентами знаннями, вміннями та навичками з предмета, визначення їх якості – правильності, точності, усвідомленості, вміння застосувати знання на практиці.

Письмовий контроль здійснюється у формі:

- контрольних робіт,
- індивідуальних завдань,
- ситуаційних вправ (кейсів),
- тестових завдань для проміжного контролю знань,
- залікових білетів.

Визначені види письмового контролю мають бути зрозумілими і посилюваними, відповідати рівню знань студентів і водночас вимагати відповідних зусиль, виявляти знання фактичного матеріалу.

Перевагою письмової перевірки є те, що за короткий термін вдається скласти уявлення про знання багатьох студентів, результати перевірки зберігаються і є змога з'ясувати деталі й неточності у відповідях.

Під час викладання навчальної дисципліни викладач використовує наступні **форми контролю**:

1) **Поточна форма контролю** здійснюється у процесі вивчення навчальної дисципліни з метою виявлення ступеня розуміння студентом засвоєного навчального матеріалу та вміння застосувати його у практичній

роботі. Ця форма контролю здійснюється на семінарських, практичних заняттях. Одержані результати поточного контролю використовуються викладачем для коригування методів і засобів навчання студентів, організації їх самостійної роботи.

Відповідно до поточної форми контролю викладач використовує:

- **Індивідуальну перевірку**, яка має на меті з'ясування рівня засвоєння конкретним студентом певних знань, умінь і навичок, рівня формування професійних рис. Наприклад, індивідуальне опитування передбачає розгорнуту відповідь студента на оцінку. Він повинен самостійно пояснити вивчений матеріал, навести власні приклади. Проводячи індивідуальне опитування, викладач передбачає, що в цей час робитимуть інші студенти. Студентам пропонується виправляти помилки у відповіді їхнього товариша, визначити правильність і точність викладу фактичного матеріалу, доповнювати відповідь і рецензувати її.

- **Фронтальну перевірку**, яка спрямована на з'ясування рівня засвоєння студентами програмного матеріалу за порівняно короткий час (10–15 хв.). Вона передбачає короткі відповіді з місця на короткі запитання в кінці лекції. Йдеться про усну співбесіду за матеріалами розглянутої теми з оцінюванням відповідей студентів.

2) **Модульна форма контролю (рубіжна)** проводиться з метою визначення стану поточної успішності студентів за певний період навчання (на конкретну дату). Модульний контроль здійснюється в формі виконання студентом контрольної роботи.

3) **Підсумкова форма контролю** - це підсумкове оцінювання результатів навчання студентів за семестр, яке здійснюється у формі заліку.

Залік – це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінюванні засвоєння студентами навчального матеріалу за результатами виконання ними всіх видів навчальних завдань на практичних, семінарських заняттях, самостійної роботи, модульних завдань та підсумкового залікового завдання.

Залік проводиться на окремому занятті відповідно до розкладу. Присутність всіх студентів на заліку – обов'язкова. Студенти, які за результатами підсумкового семестрового контролю (заліку) отримали незадовільну оцінку з дисципліни або не з'явилися на підсумковий контрольний захід, вважаються такими, що мають академічну заборгованість.

Теми аналітичних робіт

1. Визначити рівень розораності території за умови, що площа території складає 5000 га, площа ріллі складає 4900 га, площа сіножатей 50 га, дороги 10 га.
2. Визначити ступінь сільськогосподарської освоєності території за умови, що загальна площа території складає 20,2 тис га, площа ріллі складає 19,5 тис га, пасовища 0,5 тис га, дороги – 0,1 тис га, під лісом – 0,1 тис га.
3. Як впливає наявність гумусу в ґрунті на якісні показники сільськогосподарської продукції.
4. Обґрунтуйте параметри виносу з ґрунту гумусу за умови, що на ріллі були розміщені озима пшениця з урожайністю 30 ц/га, кукурудза на зерно – 40 ц/га, картопля – 210 ц/га, багаторічні трави на зелений корм – 250 ц/га.
5. Обґрунтуйте переваги природної родючості над економічною.
6. Обґрунтуйте своє розуміння ринку землі.
7. Розкрийте суть земельної ренти, вкажіть, як вона виникає.
8. В чому полягає процес стимулювання раціонального використання земель.
9. Як визначається грошова оцінка земель.
10. Як Ви розумієте поняття «плата за землю».
11. Назвіть категорії земельного фонду України.
12. Площа водного джерела складає 10 га, площа прибережної смуги 1,5 га. Яка площа земель водного фонду.
13. В лінії електропередач проходить струм 380 кВт, - яка ширина смуги обмеженого використання землі.
14. Чим відрізняється прибуток від чистого прибутку, чистого доходу, валового доходу.
15. Приведіть приклад визначення економічної ефективності землекористування.
16. Приведіть приклад визначення екологічної ефективності землекористування.
17. Чим відрізняється «земельна ділянка» від території.
18. В чому відмінність між нормативною і грошовою оцінкою землі.
19. Як Ви розумієте питання стандартизації і нормування у сфері охорони земель.
20. Обґрунтуйте фактори, які впливають на формування системи сівозмін.
21. В чому відмінність класичних сівозмін від динамічних.

22. Що таке емфітевзис і суперфіції, їх спільність і відмінність.
23. Що таке сервітут, їх види.
24. Розкрийте суть обмеженого режиму використання землі.
25. Чи ґрунт, як такий, є головним засобом виробництва у сільському господарстві, якщо ні – то чому?
26. Визначіть середню врожайність озимої пшениці за 3 останніх років: у 2016 р. – врожайність складала 40 ц/га; у 2017 р. – 60 ц/га; у 2018 р. – 28 ц/га. Посівна площа відповідно складала 70 га, 45 га і 90 га.
27. Чому ґрунт називається біокосним тілом.
28. Який вміст гумусу в одній тонні гною.
29. Побудуйте 5-пільну сівозміну за вибраними Вами культурами.

Типові задачі для розв'язування

1. Складіть чергування культур у сівозміні з таких культур: озима пшениця, озимий ячмінь, кукурудза на зерно, соняшник, багаторічні трави, коренеплоди, картопля, однорічні трави.
2. Складіть відомість трансформації угідь, за умови, що площа ріллі складає 100 га, пасовища – 25; сіножаті – 5 га, під господарськими дворами 15 га, під лісосмугами 4 га, дорогами 2,4 га. При цьому у ріллю трансформується: пасовища – 5 га, сіножаті – 0,5 га, дороги – 0,5 га; під сіножаті трансформується 0,5 га ріллі; 0,2 га польових доріг.
3. Обґрунтуйте заходи з поліпшення ріллі, враховуючи факт зниження природної родючості ґрунту.
4. Розкрийте особливості розміщення полів в умовах пересіченого рельєфу. При цьому ухил місцевості складає від 0 до 7 і більше градусів.
5. Як визначається розміщення рубежів на орних землях.
6. Окресліть способи використання орних земель на відомих Вам еколого-технологічних групах ґрунтів.
7. Охарактеризуйте обмеження щодо умови використання земельної ділянки.
8. Охарактеризуйте обмеження щодо надбання чи призупинення права на земельну ділянку.
9. Охарактеризуйте обмеження щодо установлення лімітів щодо використання земельних ділянок.
10. Розкрийте суть збитків, зумовлених обмеженнями та охарактеризуйте порядок їх визначення.
11. Розкрийте суть понять «емфітевзис» та «суперфіцій». Охарактеризуйте їх зміст.
12. Охарактеризуйте методику оцінки права користування чужою ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) і право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій).
13. За якою методикою розраховується розмір збитків, заподіяних внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок?
14. За якою методикою розраховується розмір збитків, заподіяних внаслідок використання земельних ділянок не за цільовим призначенням?

15. За якою методикою розраховується розмір збитків, заподіяних унаслідок зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу?
16. За якою методикою розраховується розмір збитків, заподіяних унаслідок непроведення робіт з рекультивації порушених земель?
17. Який порядок розрахунку розміру шкоди від забруднення земель?
18. Як розраховують розмір шкоди від засмічення земель?
19. Які органи надають довідку про нормативну грошову оцінку земельної ділянки, що зазнала забруднення та засмічення?
20. Розкрийте сутність поняття «режимоутворювальний об'єкт». Яким законодавчим актом воно визначене?
21. Назвіть класифікацію режимоутворювальних об'єктів навколо яких формуються зон із обмеженим режимом використання земель.
22. На які види розподіляють території режимоутворювальних об'єктів із внутрішніми функціональними зонами та зонами з обмеженим режимом використання земель, що формуються навколо них?
23. Охарактеризуйте обмеження щодо заборони використання земельної ділянки.

6. Підсумковий контроль

Питання до заліку

1. Розкрийте суть понять «земельні ресурси» та «земельний фонд». Охарактеризуйте структуру земельного фонду України.
2. Що таке «родючість»? Назвіть її види.
3. Охарактеризуйте склад земель України за категоріями.
4. Як розподіляється земельний фонд за формами власності та землекористувачами?
5. Розкрийте суть трансформації землекористування в Україні.
6. Розкрийте суть поняття «раціональне використання земель». Як вказане поняття пов'язане з термінами «ефективне землекористування» та «охорона земель»?
7. Що таке «ефективність»? Охарактеризуйте її види.
8. Розкрийте суть економічних показників ефективності використання земель сільськогосподарських підприємств. Чим ці показники відрізняються від показників ефективності використання земель несільськогосподарського використання?
9. Охарактеризуйте інтенсивний та екстенсивний шляхи розвитку підприємств.
10. Які показники використовують для визначення економічної ефективності використання земель несільськогосподарських галузей?
11. Дайте характеристику сучасним організаційно-правовим формам землекористування.
12. Розкрийте суть поняття «власність» та визначте його структуру.
13. Охарактеризуйте основні аспекти власності.
14. Охарактеризуйте виникнення й основні етапи еволюції відносин власності.
15. Охарактеризуйте форми власності. Які форми власності на землю існують в Україні?
16. Які існують способи набуття права власності на земельні ділянки громадянами України?
17. Які існують способи набуття права власності на земельні ділянки юридичними особами?
18. Розкрийте основні етапи реформування земельних відносин в Україні.
19. Дайте визначення поняттю «земельна реформа». Завдання та напрями земельної реформи.
20. Розкрийте особливості регулювання ринку сільськогосподарських земель в європейських країнах.
21. Охарактеризуйте основні напрями регулювання ринку землі в Україні.

22. Розкрийте суть поняття «раціональне використання земель». Як вказане поняття пов'язано з термінами «ефективне землекористування» та «охорона земель»?
23. Що таке «ефективність»? Охарактеризуйте її види.
24. Розкрийте суть економічних показників ефективності використання земель сільськогосподарських підприємств. Чим ці показники відрізняються від показників ефективності використання земель несільськогосподарського використання?
25. Охарактеризуйте інтенсивний та екстенсивний шляхи розвитку підприємств.
26. Розкрийте поняття, мету та основні показники інтенсифікації у сільському господарстві.
27. У чому полягає суть та за якими показниками розраховується оптимізація землекористування?
28. Яким чином розміри землекористування пов'язані з рівнем оптимізації землекористування?
29. Які показники використовують для визначення економічної ефективності використання земель несільськогосподарських галузей?
30. Розкрийте суть екологізації землекористування.
31. Які показники застосовуються для оцінки екологічного стану агроландшафтів і сільськогосподарського землекористування?
32. Розкрийте економічну природу рентних відносин.
33. Розкрийте сутність земельної ренти.
34. Яким чином рента пов'язана з ціною землі та орендною платою?
35. Розкрийте рентний характер земельних відносин у сільському господарстві.
36. Розкрийте рентний характер земельних відносин у населених пунктах.
37. Розкрийте рентний характер земельних відносин у несільськогосподарських галузях.
38. Розкрийте суть, причини виникнення та механізм утворення земельної ренти.
39. Розкрийте суть, причини виникнення абсолютної земельної ренти.
40. Розкрийте суть, причини та механізм виникнення монопольної земельної ренти.
41. Розкрийте суть, причини виникнення диференціальної земельної ренти.
42. Розкрийте суть поняття платності землі в Україні.
43. Охарактеризуйте ренту як основу встановлення розмірів плати за землю.
44. Охарактеризуйте природно-ресурсну ренту як складову суспільного доходу.
45. Поясніть сутність функціонування рентних відносин в Україні.

46. Розкрийте сутність законодавчого регулювання платності землекористування.
47. Охарактеризуйте суть та основні складові податку на землю.
48. Які розміри ставок земельного податку та що є основою їх встановлення?
49. Охарактеризуйте принципи встановлення орендної плати за земельні ділянки.
50. Які фактори і яким чином впливають на розміри орендної плати в Україні?
51. Надайте характеристику структурним елементам орендної плати.
52. Які нормативно-правові акти визначають методика та порядок грошової оцінки земельної ділянки?
53. Розкрийте мету та етапи здійснення загальнонаціональної (всеукраїнської) оцінки земель сільськогосподарського призначення.
54. Який порядок визначення нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення?
55. Що покладено в основу визначення нормативної грошової оцінки земель населених пунктів?
56. Як враховують функціональне використання земельної ділянки в населених пунктах для визначення її грошової оцінки?
57. Які групи рентоутворювальних факторів враховують для визначення показників нормативної грошової оцінки земель населених пунктів?
58. Яка методика розрахунку нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення (за межами населених пунктів)?
59. Охарактеризуйте мету та об'єкти експертної грошової оцінки земельних ділянок.
60. Що слугує інформаційною базою для експертної грошової оцінки земельних ділянок?
61. Охарактеризуйте методи проведення експертної грошової оцінки земельних ділянок.
62. Охарактеризуйте основні закономірності розміщення продуктивних сил.
63. Охарактеризуйте види факторів розміщення продуктивних сил.
64. Які основні принципи розміщення продуктивних сил?
65. На яких принципах має ґрунтуватися закономірність розвитку системи землекористування?
66. Що є завданням планування землекористування?
67. Які основні стадії розроблення та реалізації державної цільової програми?
68. Охарактеризуйте мету загальнодержавної Програми використання та охорони земель та розкрийте її суть.
69. Охарактеризуйте основні недоліки землекористування в післяреформений період.

70. На яких основних принципах мають ґрунтуватися формування землекористувань і система управління земельними ресурсами?
71. Розкрийте суть принципів формування несільськогосподарських землекористувань.
72. Розкрийте суть Державного земельного кадастру як інформаційної основи системи землекористування.
73. Розкрийте роль землеустрою щодо організації створення документації для інформаційного забезпечення системи землекористування.
74. Які види документації із землеустрою розробляються на місцевому рівні?
75. Які види документації із землеустрою розробляються на загальнодержавному та регіональному рівнях?
76. Які статистичні форми звітності застосовують для кількісного обліку землі поквартально? Розкрийте їх зміст.
77. Які річні статистичні форми звітності застосовують для кількісного обліку землі? Розкрийте їх зміст.
78. Розкрийте сутність поняття «охорона земель», яким законодавчим актом воно визначене?
79. Назвіть основні принципи державної політики в сфері охорони земель.
80. Які землеохоронні заходи застосовують з урахуванням особливостей природного стану земель і ґрунтів, антропогенного навантаження на них, характеру господарської діяльності на конкретних територіях?
81. Який економічний, екологічний і соціально-економічний результат мають передбачити землеохоронні заходи?
82. Розкрийте методикау визначення економічної ефективності природоохоронних заходів.
83. У які групи об'єднуються землеохоронні заходи залежно від спрямування, методів проведення та обсягів робіт?
84. Охарактеризуйте показники економічної ефективності здійснення для груп заходів щодо землеохоронних заходів.
85. Розкрийте суть стандартизації і нормування у сфері охорони земель ті відтворення родючості ґрунтів.
86. Охарактеризуйте суть фінансового механізму економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель.
87. Розкрийте суть системи сівозмін: поняття, типи, види та основні завдання.
88. Розкрийте сутність цивільно-правової категорії «відшкодування збитків» згідно з нормами земельного та цивільного законодавства.
89. Охарактеризуйте правомірні і неправомірні підстави відшкодування заподіяних збитків.
90. Наведіть приклади юридичної практики відшкодування збитків.

«0» варіант залікового білету з зазначенням максимальної кількості балів за кожне виконане завдання

Чорноморський національний університет імені Петра Могили
(повне найменування вищого навчального закладу)

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій»

Галузь знань 19 «Архітектура та будівництво»

Семестр 9

Навчальна дисципліна: **Економіка землеустрою**

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № «0»

1. В чому полягає основне завдання організації угідь і сівозмін (10 балів)
2. Що таке трансформація угідь. Побудуйте матрицю відомості трансформації угідь (10 балів)
3. Рівновеликість полів за площею (10 балів)

Практичне завдання

Визначіть ефективність проекту організації території, за умови, що площа господарства складає 3 тис га, валовий дохід від реалізації продукції складає 60 млн грн на час складання проекту і 95 млн грн на час освоєння проекту (10 балів)

Затверджено на засіданні

кафедри, циклової комісії _____

Протокол № _____ від „_____” _____ 20____ року

Завідувач кафедри, голова циклової комісії _____

(підпис)

Екзаменатор _____

(підпис)

В.В. Горлачук

(прізвище та ініціали)

В.В. Горлачук

(прізвище та ініціали)

7. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Критерії оцінювання знань під час заліку

Оцінювання знань студента під час заліку здійснюється за 30-бальною шкалою, прийнятою ЧНУ ім. Петра Могили.

25-30 балів ставиться за умов, якщо студент дав ґрунтовні відповіді на всі питання, запропоновані у білеті. Відповідь свідчить, що студент вільно володіє всім матеріалом курсу, передбаченим робочою програмою, при тому, він має не розрізненні знання окремих тем курсу, а володіє ним комплексно. Студент уміє аргументувати свою відповідь, навести необхідні докази, приклади; аналізувати запропоновані історичні ситуації, посилаючись на джерела інформації. Студент розуміє значимість отриманих знань для майбутньої професійної діяльності, підтверджуючи це конкретними прикладами. Найвища оцінка ставиться також за вміння наводити протилежні підходи до оцінки тих чи інших історичних феноменів, співставлення різних наукових позицій, уміння вести полеміку з дослідниками. Під час відповіді студент має продемонструвати не репродуктивну, а творчу розумову діяльність.

18-24 балів ставиться за умов, якщо студент викладає відповідь на кожне питання білету логічно, розкриваючи основний зміст. Разом з тим, відповіді не вистачає ґрунтовності, всебічності, деякі важливі нюанси пропущені. При доборі та наведенні фактів та прикладів студент припускається незначних помилок. В той же час, студент не розуміє актуальності висвітлених питань. У висловлюванні власної думки зустрічаються певні неточності. Висновки не носять повного та логічного підсумку.

11-17 балів виставляється студенту в разі, якщо він не повністю розкрив питання білету або не відповів на одне з них, що свідчить про відсутність повного комплексного засвоєння матеріалу курсу (знає лише певні теми.. Відсутня ґрунтовність у розгляді питань, порушується логіка викладу питання. Студент не вміє аналізувати матеріал, не розуміє актуальності проблеми для сьогодення. Аргументація відповіді слабка, вибіркова, мають місце суттєві помилки у використанні фактичного матеріалу. Висновки не відбивають суті питання або відсутні.

До 10 балів виставляється студенту в разі, коли кожне з питань розкрито поверхово, або не розкриті зовсім. В процесі висвітлення питань допущені значні помилки, студент не знає або плутає фактичний матеріал, не здатний аналізувати основні проблеми, не демонструє творчої розумової діяльності. Власна думка і висновки відсутні.

За залік виставляється «зараховано» (якщо у підсумку за поточний, проміжний та підсумковий контроль студент набирає 60 балів і більше. або «не зараховано» (якщо у підсумку студент набирає менше 60 балів.

Розподіл балів за результатами оцінювання питань до заліку

Номер питання	1	2	3	Усього
Кількість балів	10	10	10	30

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні джерела

1. Землевпорядне проектування: Навчальний посібник / Т.С. Одарюк та ін. – К.: Аграрна освіта, 2018. – 292 с.
2. Богіра М.С. Землевпорядне проектування : теоретичні основи і територіальний землеустрій : навч. посіб. / М.. Богіра, В.І. Ярмолюк; за ред. к.е.н. М. С. Богіри. – Аграрна освіта, 2015. – 416 с.
3. Протиерозійна організація території : навчальний посібник / В. І. Обласов, Н. Г. Балик. – К: Аграрна освіта, 2016. – 215 с.
4. Довідник із землеустрою за редакцією Л. Новаковського.-4-е видання перер. і доповн.-К.;Агронаука 2015.-492с.
5. Кривов В.М. «Основи землевпорядкування: навч. посіб. Для підготовки бакалаврів у вищ. Навч. закл. II-IV рівнів акредитації / - К.: Урожай, 2018. – 324с.

Додаткові джерела:

1. Прядка Т.М., Колганова І.Г. Землевпорядне проектування, частина 1 (міжгосподарський землеустрій). К. : ЦП "КОМПРИНТ". – 2012. – 135 с.
2. Мартин А.Г., Колганова І.Г. "Санітарно-епідеміологічне забезпечення землеустрою".К. : ЦП "Компринт". – 2012. – 89.
3. Мартин А.Г., Колганова І.Г. "Формування та реєстрація обмежень у використанні земель".К. : ЦП "Компринт". – 2012. – 81 с.
4. Мартин А.Г., Колганова І.Г. Методичні вказівки для вивчення дисципліни та виконання лабораторної роботи з дисципліни «Землевпорядне проектування» «Класифікація земель при проведенні землеустрою». – К. : ЦП "КОМПРИНТ". 2011р. – 70 с.
5. Гунько Л.А., Гетманьчик І.П., Колганова І.Г. Методичні вказівки для вивчення дисципліни та виконання лабораторної роботи з дисципліни «Землевпорядне проектування» «Оцінка впливу угідь на екологічну стабільність території». – К. : ЦП "КОМПРИНТ". 2013р. – 24 .
6. Порядок розроблення проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь.– Режим доступу:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
7. Третяк А. М., Дорош І.М., Третяк Р.А. Теоретичні засади землевпорядного процесу. Монографія. За ред. А. Третяка-Херсон.: ОЛДІ-ПЛЮС-2017.-268с.
8. Про землеустрій: Закон України. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15.
9. Земельний Кодекс України. – Режим доступу: [у:http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14)